

ЙОШКАРАРМЭЙЦ ДЭН НУНЫН ЙЭШЫШТЛАН ЛЬГОТ

1934

государственное издательство
советское законодательство

Н. ВИНОГРАДОВ
Е. ЮРКОВСКИЙ
Б. СЫЧЕВ

Мар. Л.

1-128

ЙОШКАРАРМЭЙЦ ДЭН НУНЫН ЙЭШЫШТЛАН ЛЪГОТ

Г.П.Б. в Лнгр.

Ц. 1934 г.

Акт № 676

ГОСУДАРСТВЕННОЕ ИЗДАТЕЛЬСТВО
СОВЕТСКОЕ ЗАКОНОДАТЕЛЬСТВО

52117

Редактор *Г. И. Голубкин*
Тех. редактор *А. Н. Уразова*
Корректор *Шайдулин*

Ты брошур призывниклан, йошкакармэйц-
лан, нунын йэшыштлан паша, йал озанлык,
налог, түрлө сбор, тазалык аралымэ шо-
тышто пумо льгот нэргэн кұчыкын ыңлык-
тара.

Ты брошур Советсыэ, прэдриятгысэ,
учрэждэньысэ пашачэ-влаклан польшым пу-
жо манын лукталтэш.

2 квартал 1934 г. вн-4 № 24. Сдано в набор 2/II 1934 г.
Подписано к печати 22/VI 1934 г. Печ. л. 2¹/₃. Автор. л. 1,83.
В 1 бум. л. 74240 зн. 62×94¹/₃₂. Уполн. Главлита В-31940.
Титаж 2250 экз. Зак. № 2193.

17 ф-ка нац. книги ОГИЗ'а РСФСР треста «Полиграфкнига»
Москва, Шлюзовая наб., д. № 10

ОНЧЫЛ МУТ.

„Изыш гына закондымат, изыш гына совет порьадкым пужымат тыдэ ужэ рож улэш, сэдэ амал дэнэ тушман-влак шэмэрым шкэ кўлэшыштылан кучылт кэртыт“.

В. И. Ленин.

Ленин дэн Сталин, тўньамбалсэ пашазэ класын онышт-влак, совет элым пэнгыдэмдаш рэволюционно законностьын пэш куго кўлэшыжэ нэргэн шкэ ойлымашыштышт шуко гана палэмдэныт.

Сталин йолташ шкэ докладыштыжэ XVI-шо партий сийээздэш рэволюционно законностьын кизытсэ жапыштэ кўлэшыж нэргэн палэмдыш, ЦК дэн ЦКК-ан йанварысэ плэnumыштыжо, социалис собствэнысым аралымаш кизытсэ жапыштэ рэволюционно законностьын тўнжө улэш манын пэнгыдын палэмдыш.

Правитэльдствэ лукмо закон войэннэ-служащий дэн войэннобязанный-влакклан да нунын йэшыштылан льгот пушо закон мэмнан Армий дэн шэмэрлан пэш куго политик шотан улыт.

Кажнэ командир, мэмнан Армийсэ бойэц, тудын
войэннэ тэхникэ пашам тунэммыж годым, тыдым
шинчэн шогыжо: тудын йэшыж вэрч вэрысэ власть
тырша да тудын йэшыжлан чыла закон дэн пумо
льгот-влакым шуктымым эскэрэн шога.

Мэмнан Армий интернациональнэ армий улэш.
Ты Армийышкэ мэмнан элыштэ илышэ түрлө ка-
лыкын эн сай эргышт-влак налылтыт.

Мэмнан армийсэ түрлө нацийлан да добровольно
Армийышкэ кайшылан законын войэннэ-служышо-
влакын йэшыштлан полшэн шогымыж нэргэн шин-
чман. Тыдым ышкэ праважым шинчэн да тудым
аралэн мошташлан шинчаш күлэш. Ты задачым
шукташ, түрлө национал коклаштэ войэннэ-слу-
жышо да нунын йэшыштлан түрлө льгот пумо
акон нэргэн умылтарашлан ты брошур лукталтэш.

*РККА-ан да флотын войэннэ
прокуроржо Орловский*

АВТОР-ВЛАК ДЭЧ.

Пролэтар кугыжанышым куралым кидэш кучэн араллымаш паша шэмэр калыкын гына почотно пашажэ улэш. Йошкарармэйц-влакым да нунын йэшыштым партий дэн Совет Кугыжаныш пэш сай ончат, нунылан пэш куго полышым пуат. Ты шуктышашлан йошкармэйц-влаклан да нунын йэшыштлан пумо льгот-влак нэргэн лумын закон-влак да распорьажэньэ-влак луктылтын.

Капиталист армийлаштэ салдат-влакым лудыктылын, пычкэмыштэ ашнэн түрлө национальнэ йула ойыртэм-влакышт дэн да монь пайдаланэн гына колыштарэн ашнат.

Йошкарармэйцын дисциплинжэ классово сознательнэ дисциплин, мэмнан Йошкарармий ончылно шогышо пашам чыла шэмэр шинчэн шогымо, адак Йошкар армий гэрч кэчын тыршымэ Йошкар армийыштэ дисциплиным пэнгыдэмда.

Ты книжкан күлэшыжэ — призывниклан, Йошкарармэйцлан да путыракшыш нунын йэшыштлан

льгот-влакым пумо нэргэн шочмо йылмэ дэнэ каласэн пумаш лийэш.

Срочный службышто шогышо йошкакармэйцлан да младший начсоставлан, адак нунын йэшыштан пумо льгот-влак нэргэн ты книжкаштэ тун свэдэньэ гына ончыкталтын.

Кажнэ пёлка посна тэма улэш, сандэнэ тушто ик түрлө льгот-влак гына ончыкталтыныт. Ты книжка вэрласэ совет, исполком да предприятий дэн учрэдэньыласэ пашайэн-влаклан пособийышт лийын кэртэш.

I. ВОЙЭННЭ СЛУЖБЫМ ЭРТЫМЭ ОБШО СВДЭНЬЭ-ВЛАК.

Шэмэр-калыкым войэннэ пашалан туныкташ да Пашазэ-Крэстйан Йошкар Армийыш налаш шэмэр пöрйэнлан всөобшо обэзачылнэ войэннэ службо ышталтын.

Обэзачылнэ войэннэ службо тэвэ мо улэш: допризывнэ подготковко, дэйствитэльнэ войэннэ службо да запасыштэ шогымаш улэш.

Дэйствитэльнэ войэннэ службышто шогышо-влакым войэннэ-служаший маныт, допризывнэ подготковкым эртышэ-влакым да запасыштэ шогышо-влакым войэнно-обэзаны маныт.

Допризывнэ подготковкышко 19 ийышкэ шушо шэмэр пöрйэн-влак погалтыт. Допризывнэ подготковкышко тунэмаш чылажэ кок тылызэ дэч шукулан огэш погалт.

21 ийышкэ шушын, шэмэр пöрйэн-влак дэйствитэльнэ войэннэ службышко налылтыт. Дэйствитэльнэ войэннэ службо йа Йошкар

Армийын (флотын) кадровой составыштыжэ, йа тэриториальнэ частьын пэрэмэннэ составыштыжэ, йа внэвойсковой порьадкэ дэн 5 ийышкэн эртаралтэш.

Йошкар Армийын кадровой составышкыжэ налылтшэ-влак войска частыштэ 2 ий, флотышто 3—4 ий кўрылтдэ службышто лийыт, вара нуно кужаш отпускышко колталтыт. Тэриториальнэ пөлкан пэрэмэннэ ужашыштыжэ шогышо-влак пэрвой ий службышко 3 тылызылан погалтыт, варажым 4 ийышкэн погынымаш-влакым эртат. Внэвойсковик-влак улыжо туныктымо погынымаш-влак дэн гына дэйствительнэ войэннэ службым эртарат.

26 ийышкэ шушын, чыла рьадовой да командный состав-влак срочный войэннэ службо гычын запасышкэ луктылтыт, запасыштэ 40 ийаш лиймэшкышт шогат.

Кужаш отпускышто да запасыштэ шогышо-влак туныктымо погынымаш-влакым эртат.

РККА-шкэ ОГПУ войска да ССР Ушэмын конвой войскажэ пурат, сандэнэ сэдэ войскасэ йошкарармэйц-влак да нунын йэшышт-влак РККА-сэ чыла моло войэннэ-служаший-влак дэн икганьэ праваштэ улыт да икганьэ льгот-влакым налыт.

II. ЛЬГОТ ПУЫМАШ ДА ЖАЛОБЫМ ПУМО ПОРЬАДКЭ.

Обшо свэдэньэ-влак.

Ты кнагаштэ ончыктымo льгот-влак срочный службышто шогышо йошкарармэйц да командный соста-влаклан, войэннэ школышто тунэмшэ курсант-влаклан да Йошкар Армийышкэ добровольно пурышо-влаклан, садыгак, сэдэ войэннэ службышто шогышо-влакын йэшыштанат пуалтыт.

Тыдлэч посна, пэрэмэннэ ужашыштэ шогышо йошкарармэйц-влаклан, внэвойсковик-влаклан, войэннэ служаший-влаклан да войэннэ обэзаный-влаклан, садыгак нунын йэшыштан йатыр льгот-влак пуалтыт.

Войэннэ служаший войэннэ служба гыч лэкмыжэ почэш, службышто шогымыжо ганыак, кут тылызышкэн садыгайак льгот-влакым налэш; альэ тудо колэн гын, ту льгот-влакымак йэшыжэ налэш.

Йошкарармэйцын служитлымэ войскажэ гыч альэ Район Войэннэ Комисариат гыч йошкарармэйцын йэшыжлан льгот-влакым налэш удостоверэньэ пуалтэш.

Льгот-влак пумо палэ улмо годым, нуно удостоверэньэ дэч поснат пуалтыт. (Льгот-влак кодэкс нэргэн 9 ст.).

Льгот правам йомдарымэ.

Войэннэ служаший избирательнэ праважым йомдара, сылкышкэ колталтэш альэ элжэ гыч вэс вэрышкэ административнэ колталтэш, йа тўрмашкэ пэтыралтэш гын, тунам тудын да тудын йэшыжын льгот налылтэш.

Войэннэ-төрлатымаш частьышкэ (штрафнойышко) лукмо войэннэ служашийын йэшыжлан льгот пумо огэш чаралт.

Войэннэ служашийын йэшыжэ гычын иктажшылан избирательнэ права пуалтын огыл, йа тудо сылкышкэ йа элжэ гычын вэс вэрэ колташ ышталтын гын, тунам ту йэшыжлан гын, льгот пуалтэш.

Войэннэ службо гыч шылын кайшэ йошкарармэйц дэн тудын йэшыжэ льготым огыт нал.

Льгот-влак пумым эскэрымаш.

Войэннэ служашийын йэшыжлан льгот-влакым пумым эскэрэн шогаш пэрвойак Район Исполнитэлнэ Комитэт-влаклан, йал дэн оласэ Совет-влаклан, путыракшым Район прокурорлан возэш. Льгот-влак пумо пашаштэ иктаж моганьэ титакым ужшынак, садэшак законом пудыртышо титакан йэнжым, күлэ-

шын пўтыралман, тидэ Район прокурорын пашажэ (Код. льгот-влак пумо нэргэн лукмо 8 ст.).

ССРУ ЦИК Президиумын 1932 ий 7-шэ ийульышто лукмо пунчалжэ почэш, (Собрание Зак. СССР 1932 г. № 54 ст. 327) йошкарармэйц йэш-влаклан льгот-влакым пумо законом ылышышкэ пуртымо пашам да совет-влак ик члэн президиумыштым ойырат. Ту президиум члэн льгот-влак пумо законом ылышышкэ пуртымо могырым мутым куча. Йалсоветыштэ ты пашам экэрэн шогаш йалсоветын ик члэнжэ ойыралтэш.

Вуй шиймашым кушко пуман.

Вуй шиймашым йонгылыш пумо дэнэ, тудым ончымаш паша пэш кужын шуйна.

Йошкарармэйц вэрласэ власть ўмбач вуй шиймэ сэрышыжым шкэ войско частьжын йошкарармэйц сэрыш колтымо бўро гоч сэра; тудын йэшыжэ гын — шкэ йалсоветышыкыжэ сэра.

Нигузат ышташ лийдымэ годем вуй шиймашым викок Войэннэ Прокурор дэк, Район Исполнитэльнэ Комитэтышкэ, Район Прокурор дэк, Район РКИ-шкэ, т. м. пуаш лийэш.

III. ПАША ДЭН СОЦИАЛЬНЭ СТРАХОВАНЬЭ МОГЫРЫМ ПУМО ЛЬГОТ-ВЛАК

Йошкарармэйцын йэшыжын материальнэ могырым ылышыжым сайэмдышаш вэрч да садыгак пашазын, служашийын, колхозникын ылышыштым куштылэмдышашлан, паша да социальнэ страхованьэ могырым сайынак льгот-влак пуалтэш.

Обшо положэньэ-влак.

Призывник - влаклан призыв комисышкэ, погынымо пунктышко да войэннэ частьыц кэ жапыштыжэ мийэн шуман. Сандэнэ документ-влак почэш нуным администраций паша гычын утарыман. Пашайэнг Йошкар Армийышкэ альэ сборышко кайышаш гын, тудым паша гыч колдэн, сурт пашажым олмыктэн кодаш жапым пуман. Сурт пашам төрлатэн кодаш жап вич сутка дэч шуко огэш пуалт. РККА-шкэ ўжыктымö йэнгын йэшыжэ вэс вэрэ ила гын, тунам тудлан йэшыжэ дэ-кэ мийэн толашыжэ администрацэ жапым пуа. Ты жап сурт пашам төрлатэн кодаш пумо жап лэч посна пуалтэш.

Сурт паша төрлатэн (ынгайтарэн) кодаш пумо жаплан да корнышто эртарымэ жаплан администрацэ пашадарым огэц тўлö.

Пашазэ альэ служаший паша гыч ончык-
тымo срок лэч ончыктэн лэктын кайымэ го-
дым, тунам нуно паша гыч шкэ шонымышт
сэмын лэкшылан шотлалтыт. Нунылан паша
гыч лэкмэ пособийат да сбор эртарышэ жап-
лан пашадарат огэш пуалт.

РККА-ын кадр частышкыжэ добровольэц
лийын пурымo годымат, ты правил-влак вий-
ыштэ лийыт (Инструкция Народного Комис-
сариата Труда от 21 августа 1930 г. № 277
с изменениями и пополнениями, внесенными
постановлениями Народного Комиссариата
Труда СССР от 16 октября 1931 г. № 276
и от 29 июня 1933 г. № 135).

**Чэрэд шуын призыватлалтшэ - влаклан,
РККА-шкэ добровольно кайышэ-влаклан да
Йошкар Армийыштэ шогышо-влаклан пумо-
льгот-влак.**

Призыв чэрэд шумо ийын, штатым изэм-
дымэ шот дэнэ 1 август гыч тунгалын призыв
комисышкэ мийымэ кэчышкэн пашазэ дэнэ
служашийым паша гычын лукташ огэш лий;
нуно паша вэрыштыштак кодыт.

Прэдприатийлаштэ да учрэдэньэлаштэ 6
тылызэ лэч шагал пашам ыштышэ-влаклан ты
льгот огэш пуалт.

Вэрласэ призывышкэ мийымэ годым пумо льгот-влак.

Пашазэ дэн служашийлан шкэ илымэ вэрысэ призыв комисышкэ мийашышт паша ыштымэ вэрышт гычын призыв комисышкэ мийэн кошташышт жап пуалтэш; ту жаплан пашайэнгын пашадаржэ ок йом, тудо комисышкэ мийымэ кэчышт-влаклан тылызэ ыштэн налмэ кокла пашадаржэ гычын налэш.

Больницашкэ альэ госпитальышкэ колтымэ призывник-влакынат пашадарышт огэш йом, тудлан садыгак кокла шот пашадаржэ гыч чотлэн пуалтэш.

Призыв комисэ кўртнью корно дэн 50 километр альэ моло тўрлб корно дэн мийымэ годым 20 метр дэч тораштэ огыл гын, тунам тудым илымэ вэрласэ призыв комисэ манылтэш.

РККА-шкэ налылтшэ призывник сбор пунктышко альэ войэннэ частышкэ кайымыжэ годым, тудлан администрацэ тудын тылызаш кокла шот пашадаржэ гыч шотлэн 12 кэчылан паша гыч лэкмэ пособийым тўла. Пособий дэч посна, тудо призыв комисышкэ да больницашкэ миймэ жаплан пашадырым налэш.

РККА-шкэ добровольэц лийын кайышыланат сэдыгайак паша гыч лэкмэ пособий

түлалтэш. Ты правил ССРУ НКТ 1930 ийыштэ статья-влакын 2-шо инструкцийыштэ лукмо Кодэксын 31 ст. № 277 да Кодэксин 34 ст. льгот-влак нэргэн каласымэ ончыкталтын.

Призыв комис призывникым войэннэ служ-бышко огэш нал, тэриториальнэ частьэш ко-да, альэ войскашкэ пуртыдэ войэннэ служ-бым эртараш ышта, тунам тудо садэшак па-ша ыштымэ вэрышкыжэ пөртылман. Тунам тудлан паша гыч лэкмэ пособий огэш түлалт.

Призывышкэ илымэ вэр дэч пэлкэ мийымэ годым пумо льгот-влак.

Призыв комис илымэ вэр дэч пэлнэ лий-мэ годым, тунам пашазэ да служашийлан тыгай льгот-влак пуалтыт:

1) призыв комисышкэ кайышаш годым, администрацэ пашайэнглан, кокла пашадар гыч шотлэн, 11 кэчылан пособийым пуа.

2) призывникым призыв комис РККА-шкэ налаш ыштэн огыл гын, тунам тудын паша ыштымэ олмыжо огэш йом. Корнышто эрты-мэ жап дэч посна, тудлан пөртылашыжэ эшо кум кэчэ жап пуалтэш. Ту кум кэчэ при-зыв комис дэч документ налмэ кэчэ гычын чотлалтэш. Тудо ныгузат толын шуын огэш кэрт гын, мут гыч, чэрланэн альэ корно кў-рылмө дэн (вўд авырэн, т. м.), тунам ту жап

шуйалтэш, тугэ гынат, тудым ик тылызэ дэч коч шуйаш огэш лий.

Отпуско налдымылан компэнсацэ тўлымө льгот-влак.

Пашазэ да служаший паша ыштымэ ий пашам $5\frac{1}{2}$ тылызэ дэч шагал ыштэн огыл гын, тунам тудо паша ыштымэ стажлан шотлалтэш да тудо отпускым налын кэртэш. Тудо РККА-ын кадровой дэйствитэльніэ (войэннэ) службышко налмэ кэчэ мартэ отпускым налын огыл гын, тудлан отпускыжо олмэш компэнсацэ тўлалтэш. Компэнсацэ кокла пашадар кугыт тўлалтэш.

Моло годем компэнсацэ налдымэ отпуск олмэш паша ыштымэ кэчэ шотым чотлэн пуалтэш.

РККА-кэ налмэ колхозник-влаклан да нунын йэшыштан пумо льгот-влак.

РККА-шкэ налмэ колхозник-влаклан колхоз правлэньэ йэдиноврэмэннэ. пособийым тўла. Йэдиноврэмэннэ пособийым колхоз обшо собраньэ пэнгыдемда. Йэдиноврэмэннэ пособий 25 т. дэч шагал огэш пуалт.

Йэдиноврэмэннэ пособий колхозникым армийышкэ ужатымэ годем ижэ пуалтэш.

Армийышкэ налымтшэ колхозник-влаклан
приёмочный комисыш да сбор пунктышко
мийашышт колхоз правлэньэ улам йара
пуа.

Паша нарьадым пумо годым, колхоз прав-
лэньэ-влак эн пэрвойак паша нарьадым ар-
мийышкэ кайышэ колхозник-влакын пашам
ыштэн кэртшэ йэшыштан пуа.

Армийыштэ улшо колхозникын паша ыш-
тэн кэртшэ йэшышт-влак колхозышто пашам
сай ыштэныт, тугэ гынат, йэшым пукшэн лук-
шашлык трудодэньым ыштэн огыт кэрт гын,
тунам тыгай колхозникын йэшыжлан колхоз
правлэньэ ситышашлык киндым да вольык
кургом пуа. Киндэ да вольык курго тыршэн
пашам ыштышэ колхозник-влаклан пумо дэ-
нэ пуалтэш. Киндэ дэн кургылан акым тў-
лаш рассрочко пуалтэш (1931 ийын 9-шэ
сентябрыштэ лукмо Колхозрўдын пунчалжэ
гыч).

**РККА-ын кадровой службыжо гыч лукмо-
влаклан пумо льгот-влак.**

РККА-тэ пашазэ да крэстйан кок тылызэ
шогышын, тудым РККА гыч пёртымтат гын,
тунам тудо тошто ыштымэ вэрышкыжак
паша ышташ пурэн кэртэш. Армий гыч колты-

мо-влаклан документым пумэшкэ, корнышто эртымэ жап дэч посна, паша ыштымэ вэрышкышт мийэн шуашышт эшо кум кэчэ пуалтэш.

РККА-кэ налмэ пашазэ дэн служашийын йэшыжлан пумо паша льгот-влак.

РККА-кэ налмэ альэ РККА-кэ добровольно кайшэ йошкарармэйц-влакын йэшышт пашам паша пушо орган-влак дэч (управления кадров) йодын кэртыт альэ пашам ышкат кычал кэртит.

Паша пушо орган-влак да озанлык орган ыштэн кэртшаш паша-влакым эн пэрвойак йошкарармэйц-влакын шкэ ончымо йэшыштан пуман, путракшым — пашашкэ шуко налмэ годым.

РККА-кэ кайышэ пашайэнгын паша ыштымэ олмышкыжо пашалан эн пэрвойак тудын йэшыжэ гыч налман, мут гыч, тудын йэшыжын ту пашам ышташ квалификацийжэ сита гын, альэ ту пашам квалификаций дэч поснак ышташ лийэш гын.

Курслашкэ да школлашкэ тунэмаш колтымэ годым эн пэрвойак йошкарармэйцын ышкэ ончэн ашнымэ йэшыжэ налымтэш.

РККА-кэ налмэ пашазэ дэн служашийын йэшыжлан социальнэ страхованьэ могырым пумо льгот-влак.

РККА-кэ кайымыжэ дэч вара индэш тылзэ коклаштэ ватыжэ азам ышта гын, тудын ватыжлан азамым ончэн кушташыжэ, йэдиноврэмэннэ пособий пуалтэш. Йэдиноврэмэннэ пособий индэш тылызэ пуалтэш.

РККА-тэ улшын йэшыжэ гыч иктажшэ кола гын, тунам тудын йэшыжлан колышым тойашыжэ пособий пуалтэш (Ты льгот-влак ССРУ Наркомтрудын 1930 ийыштэ № 277 лукмо Код. 38 ст. 13 инструкцияштыжэ ончыктым).

Паша ыштымэ вэр гыч лукташ лийдымэ льгот-влак.

Сборышко погымаш приказым лукмо альэ сборкишко мийаш повэсткым налмэ кэчэ гыч тўнгалын, сбор гыч мўнгэш пўртылмэшкэ, пашазэ дэн служашийым паша ыштымэ олмышт гыч лукташ огэш лий (йужо случай-влак дэч посна).

Радовой дэн младший начальник составыштэ улшо пашазэ дэн служаший тэригорияльнэ частын пэрэмэннэ составыштыжэ да сборлаштэ кум тылызаш тунэмашым эр-

тымэ жапыштыжэ паша вэржэ гычын тэвэ кунам гына луктын кэртыт;

а) тудын паша ыштымэ прэдриатий пү- тыньэк пашам штымыжым чарна гын (пэты- ралтэш гын), альэ прэдриатийын ты пашазэ альэ служаший ыштымэ ужашыжэ пашам ыш- тымыжым йөршэш чарнымэ годым;

б) производствысо улшо тўрлө энгэк улы- лан вэрч, паша ыштымашым ик тылызэ дэч кочлан чарымэ годым;

в) пашайэнг-влакым шагалэмдымэ годым, сборкишто улшо пашазын альэ служашийын паша ыштымэ олмыжо йөршэш пытарал- тэш гын.

Икганьэ икмонар паша ыштымэ олмо гычын ик ужашыжэ гына пытаралтэш гын, тунам паша йэнгым шагалэмдымэ почэш аклышэ (расценочно) конфликт комис гына паша гычын луктын кэртэш (49 ст. Кодекса о льготах).

Сборышко погымо-влаклан пашадарым пумо обшо парьадкэ.

Сборышко кайышэ пашайэнгын пашам ыш- тэн чарнымэ кэчыжэ мартэ тудлан админис- трацэ чыла штэн налмэ пашадаржым да тулэч посна пэл тылызаш пашадарым ончыко тўла.

Мологунамжэ пашадарым моло йэнг-влак-
лан пуэдымэ жапыштак налэш.

Сбор шым кэчэ дэч кужаш лийдымэ го-
дым, альэ сбор паша ыштымэ лугычак эрта-
ралтэш гын, тунам нымогай окса расчотат
огэш ышталт.

**Сборышто лиймэ годым эмганымылан
пумо обшо льгот-влак.**

Сборышто службым эртарымэ годым эмга-
нышэ пашазэ дэн служашийлан страхкассэ
гыч пэнсий пуалтэш. Пэнсий кугэмдымэ нормо
дэн, пашаштэ эмганышэ пашазэ дэн төр
пуалтэш.

Эмганымаш паша гыч лэкшын кок ий эр-
тымэ дэч ончыч лийын гын, тунамат ту йэнг-
лан садыгай льгот-влакак пуалтыт.

Пашазэ альэ служаший сборым эртарымэ
годым иктаж моганьэ энгэк дэнэ колэн гын,
тунам пэнсий тудын йэшыжлан пуалтэш. Пэн-
сий садыгак кугэмдымэ корно дэн да па-
шаштэ эмганэн колышо пашайэнгын йэшыж
дэн төр пуалтэш.

Паша гыч лэкмөнгө ик ий эртымэ дэч
ончыч эмганэн колэн гынат, йэшыжлан садэ
льгот-влакак пуалтыт.

РККА тэриториальнэ частыын пэрэмэннэ составыштыжэ кум тылызэ тунэммашым эртарымэ годым пумо льгот-влак.

Пашазэ да служаший пэрвой ий тэриториальнэ частыын пэрэмэннэ составыштыжэ кум тылызаш сборым эртымэ годым, тудын паша ыштымэ вэржэ огэш йом, пашадаржэ гын, огэш пуалт. Сэдэ призывышкэ ўжык-тымө годым нуно йэдиноврэмэннэ пособийым налыт. Йэдиноврэмэннэ пособий, кокла шот пашадар гыч шотлэн, луаткок паша кэчылан пуалтэш (ст. 41 Кодекса о льготах). Очэрэдной призыв годым пумо пашадар ты пособий чотышко огэш туро.

РККА тэриториальнэ частыын пэрэмэннэ составыштыжэ пэрвой ий кум тылызаш сборым эртышэ-влакын коклашт гыч йужыштым, доприз подготовка олмэш, йэшартыш сборэш кодат.

Тунам, сэдэ йэшартыш сбор эртымэ жаплан кучэн кодымо пашазэ да служашийын паша ыштымэ вэржэ огэш йом да нунылан ты жаплан кокла шот дэн пашадар пуалтэш.

РККА тэриториальнэ частыын пэрэмэннэ составыштыжэ пэрвой ий кум тылызаш сборым эртымэ жапыштэ пашазын альэ сложацийын ватыжын азажэ шочэш, альэ тудын

йэшыштэ иктажэ кола гын, тунам тудын
йэшыжлан азам ончэн ашнашыжэ альэ кол-
шым тойашыжэ пособий пуалтэш.

Тэриториальнэ частьын пэрэмэннэ составын
рядовой дэн младшэ составыштэ шогышо
пашазэ да служаший-влакын паша ыштымэ
олмышт огэш йом да сбор эртымэ жаплан
нунылан, кокла пашадарышт шот гыч, кок
кумышо ужаш пашадарышт пуалтэш.

РККА гыч кужаш отпускышко колтымо
рядовой да младшэ начальник состав-влакым
тэриториальнэ частьын пэрэмэннэ составыш-
кыжэ кусарэныт гын, тунам нунын паша
ыштымэ олмыштат да чыла кокла шот паша-
дарыштат огэш йом (ст. 44 Кодекса о льго-
тах).

**Допризывнэ подготовкам эртымэ годым
пумо льгот-влак.**

Пашазэ да служаший-влакын допризывнэ
подготовкым эртымышт годым паша ыштымэ
олмышт огэш йом да нунылан ту жаплан
кокла шот пашадарышт пуалтэш (ст. 43 Ко-
декса о льготах).

Тэриториальнэ частьын пэрэмэннэ соста-
выштыжэ кум тылызаш сборым эртымэ почэш,
допризывнэ подготовко эртышаш олмэш,

йэшартыш сборэш кодымо-влаклан сэдэ льгот-влак пуалтыт (ССРУ Наркомгрудын 1930 ийыштэ №277 дэн лукмо ст. 26-шо инструкцийжэ).

Внэвойсково порьадкэ дэн войэннэ службым эртараш ўжыктымö-влаклан пумо льгот-влак.

Дэйствитэлынэ войэннэ службым внэвойсковой порьадкэ дэн эртараш сборышко ўжыктымö пашазэ да служаший-влак паша ыштымэ олмыштым огыт йомдарэ да нуно ту жаплан кокла пашдарышт шот дэн кум ужаш гыч кок ужаш пашадарыштым налыт (45 ст. Кодекса о льготах).

Кужаш отпускышко да запасышкэ лукмо-влакым сборышко ўжыктымö годым пумо льгот-влак.

Кужаш отпускышко колтымо да запасышкэ лукмо пашазэ дэн служаший-влак чыла сбор-влакым эртымэшкышт, нунын паша ыштымэ олмышт огэш йом да ту жаплан нуно кокла шот пашадарыштым налын илат.

Сборым эртымэ-влак дэн иктөрлэштаалтыт: маньэврышкэ да моло тунэммэ (учебные) заньатийлашкэ ўжыктымö-влак, опытно мо-

билизацым эртарымэ-влак, садыгак, допри-
зывает подготовкым альэ вневойсковый под-
готовкым эртарымэ годым инструкторлан
шогышо начсостав-влаклан (ССРУ Нарком-
трудын 1930 ийыштэ №277 дэн лукмо ст. 34
инструкцияжэ гыч).

**Осоавиахим, РОКК, Автодор альэ граждан
наркомат-влак могырым сбор-влакышкэ
ўжыктымö годым пумо льгот-влак.**

Обязательнэ военнэ службым эртымэ
сбор-влак закон ончыктымo почэш Осоавиа-
хим Автодор, Обществэ-влакыштэ альэ Нар-
компуть, Наркомсвязь, Наркомзэм да моло
граждан наркомат-влак пэлэн эртаралтэш гын,
тунам пашазэ да служашын сбор эртарымэ
жаплан тылзаш кокла пашадаржэ огэш йом.

Сэдэ сбор-влакым эртараш инструкторлан
налмэ альэ добровольэц лийын ышкэ кайышэ
пашайэн-влакын сэдыгак кокла пашада-
рышт огэш йом (ССРУ Паша Наркоматын
1930 ийыштэ № 271 лукмо инструкцийын
36 ст.).

Производствышто пашайэн-влакым шага-
лэмдымэ годым пумо обшо льгот-влак олмэш
сэдэ пашайэн-влаклан льгот-влак пумо сэды-
гай правил-влак луктылтыныт:

а) Сборым эртарымэ жапыштэ прѣдприатий дэн учрѣждѣньѣлаштэ пашайѣнгым шагалѣмдымэ дэн сборым эрташ да сборым эртараш кайымэ пашазѣ дэн служаший-влак паша гыч огыт луктылт, мут гыч, нунын паша ыштымэ олмышт йѣршѣшак огѣш пытѣ гын. Тугѣ гынат, икмонар икканьѣ паша олмо гычын тудын ужашыжым гына пытарымэ годым, паша гычын паша аклышѣ конфликт комис пунчал почѣш гына лукташ лийѣш.

б) Начальник составыштѣ шогышо-влакым (младшѣ дѣч посна) пашайѣнгым шагалѣмдымэ дэн паша гыч лукташ да изѣакан должностышко волташ тунам гына лийѣш, кунам кѣшнѣ каласымэ дѣч посна паша орган-влакат кѣлшат.

Войѣннослужащий да войѣннѣообязанный влакын учотышко миймышт годым пумо льгот-влак.

Пашазѣ дэн служащийлан призыв участкышкѣ сѣралташ да допризывнѣ учотышко шогалаш мийашыжѣ жап пуалтѣш. (Тышкѣ йомшо учѣтно-воинский документым уѣмдымэ паша огѣш пура). Тыдлѣч посна, тудлан кокла шот пашадар гыч шотлѣн пашадар пуалтѣш. Учот пункт паша ыштымэ олмыш-

так лийэш гын, пэл кэчаш лышкэ пашадар пуалтэш, паша ыштымыжэ лэч вэс вэрэ лийэш гынат, пашадар ик кэчэ лэч коч огэш пуалт. (Льгот Кодэкс 66 ст.)

IV. ВОЙЭННЭ СЛУЖБЫШКО ЎЖЫКТЫМӨ ДА ВОЙЭННЭ СЛУЖБЫМ ЭРТЫМЭ ГО- ДЫМ ПОСНА ГРУПЛАН ПАША МОГЫРЫМ ПУМО ЛЬГОТ-ВЛАК.

Сэзонно да строитьельнэ пашаштэ ыштышэ-влаклан, врэмэннэ пашайэнг-влаклан, квар-тирныклан да ышкэт вуйа паша крэстйан озалаштэ ыштымэ батрак-влаклан пумо льгот-влак.

РККА-шкэ очэрэдной призыв дэн ўжыктымө да добровольэц лийын пурышо-влаклан льгот-влак тыганьэ чак-нымаш-влак дэнэ пуалтэш:

а) пашам куд кэчэ дэч шагал ыштышэ-влак больницаштэ альэ госпитальыштэ испытаньым эртымышт годым, нуно паша олмыштым саклэн огыт кэрт, садыгак пашадарымат да пособийымат огыт нал (кэрэк могоаньэ вэ-рышкэ ўжыкталтын гынат); куд кэчэ дэч шуко да ик тылызэ лышкэ ыштымэ-влаклан кум кэчаш пособий пуалтэш; тылызэ дэч

коч да куд тылызэ лышкэ ыштышэ-влаклан куд кэчаш пособий пуалтэш; куд тылызэ дэч коч ыштышэ-влаклан пособий пүтынъэк пуалтэш.

Териториальнэ частьын пэрэмэннэ составыштыжэ пэрвой ий службым эргымэ годым кум тылызаш. тунэм маштэ ўжыктым ө-влак пашам ик тылызэ дэч коч ыштэн огытыл гын да врэмэннэ пашайэн-влак пашам коч моннарэ ыштэныт гынат, паша ыштымэ вэрыштым кучэн огыт кэрт. Тугэ гынат, пашам куд кэчэ дэч шуко ыштышэ-влак ты книжкаштэ ончыктымочерэдной призывышкэ ўжыктымө-влаклан пумо-льгот влакым чыланат налыт.

Сборышко ўжыктымө, пашам куд кэчэ дэч шуко ыштэн огыл гын, тудлан пашадар огэш пуалт да паша ыштымэ олмыжымат кучэн огэш кэрт. Куд кэчэ дэч шуко ыштышэ-влак кум кэчаш пособийым налыт, садыгак нуныланат пашадар огэш пуалт да паша олмыштым кучэн огыт кэрт. Тылызэ дэч коч пашам ыштышэ-влаклан гын, пашайэн-ным могоаньэ катэгорий пашаштэ ыштымыжым ончэн льгот-влак пуалтэш: квартирник альэ батрак, альэ куд тылызэ дэч коч стройко пашаштэ ыштышэ-влакын паша ыштымэ олмыштат да пашадарыштат огэш йом; сезонник

кэрэк моннарэ жап ыштэн гынат, альэ строй-
кышто куд тылызэ дэч шагал ыштышэ, тунам
пашадар да паша олмо ик тылызэ мартэ гына
саклалтэш; врэмэннэ ыштышэ пашайэнг гын,
тудлан пашадарат огэш пуалт да тудын паша
ыштымэ олмыжат огэш саклалт, тугэ гынат,
тудлан куд кэчаш пашадар пуалтэш.

Сбор шым кэчэ дэч кужо лийдымэ го-
дым, пашам кэрэк могоньэ кужаш жап ыш-
тэн гынат, тудын пашадаржат, паша ыштымэ
олмыжат саклалтэш.

Пашадар саклалтмаш (йомдымаш) тэвэ мо
лийэш: тэриториальнэ частын кокымышо
визымышэ ий службышто шогышо (срочный
службым эртышэ рьадовой да младшэ началь-
ник состав-влак дэч посна) да внэвойсковик-
влакын кум ужаш гыч кок ужаш кокла шот
пашадарышт саклалтэш, молыштын — пүтынь
кокла шот пашадарышт.

Войэннэ паша дэн учрэдэньылашкэ мийымэ
годым (призыв участкыш сэралташ, учотыш
шогалаш) чыла льгот-влакат саклалтыт.

**Чодра йамыдылымэ да чодра волтымо
пашаштэ ыштышэ пашайэн-влаклан
пумо льгот-влак.**

Войэннэ службышко ужыктымө да войэннэ
службышто улмо годым чодра руышо да

чодра волтышо пашайэн-влак паша могырым
льгот-влакым огыт нал.

Тугэ гынат, нуно пашам ик ий мучко вэк
кўрылтдэ кандаш тылызышкэн ыштэныт гын,
альэ ССРУ Пашанаркоматын посна чотышко
пуртымо вэрлаштэ ыштэныт гын, тунам нуны-
лан сезонник-влаклан пумо льгот-влакак пуал-
тыт (сэзон пашаштэ ыштышэ пашайэн-влак
пёлкам ончо).

Чадра йамдылымэ да чодра волтымо па-
шалаштэ ик ий мучко вэк кўрылтдэ паша
ыштышэ-влаклан чыла льгот-влакат пуалтыт,
нунылан нымогай ойыртышат огэш лий. (1930
ийыштэ № 277 дэн лукмо 39 Инструк-
цийын ст.).

**Стипендий налын тунэмшэ-влаклан пумо
льгот-влак.**

РККА-шкэ налмэ да сборлашкэ школла дэн
курсла гыч ўжыктымö годым стипендий на-
лын тунэмшэ-влаклан льгот-влак пстойаннэ
пашазэ да служашийлан пумо льгот-влак дэн
иктөр пуалтэш. Нунылан оксам стипендийышт-
нарэ школ чотлэн пуа. РККА-ын тэрито-
риальнэ частыын пэрэмэннэ составыштыжэ
да внэвойсковой сбор-влакым эртымэ годым,
студэнт-влак пўтынэ стипендийыштым налыт,

садыгак высший внэвойсковой подготовкым эртарышэ - влакланат пүтынэ стипэндийак пуалтэш.

Тунэмаш колтымо (командироватьлымэ) студэнт-влак предприатий дэн учрэждэнийла гыч пашайэн-влакым командироватьлымэ сэмынак чотлалтыт. Сандэнэ, РККА-ын тэри-ториальнэ частын пэрэмэннэ составыштыжэ да внэвойсковой сборлаштэ эртарымэ жапым ончэн, нунылан кок кумышо пашада-рышт пуалтэш.

Сандэнэ, РККА-ын тэри-ториальнэ частын пэрэмэннэ составыштыжэ да внэвойсковой сборлаштэ эртарымэ жагым ончэн, нунылан кок кумышо пашада-рышт пуалтэш.

Сборышко погымо колхозник-влаклан да нунын йэшыштлан пумо льгот-влак.

Тэри-ториальнэ частын пэрэмэннэ составышкыжэ да моло түрлө войэннэ сборлашкэ ик тылызэ дэч кужаш тунэмаш погымо колхозник-влаклан, обшо колхоз погынымаш шүдымө почэш колхоз правлэньэ йэдино-врэмэннэ пособийым пуа. Пособий 10 тэнгэ дэч шагал огэш пуалт.

Колхозниклан войэннэ сборкишко мийашы-жэ колхоз правлэньэ улам пуа.

Пашашкэ колтымо годым колхоз правлэньэ пэрвойак паша ньарьадым сборышко кайышэ колхозникын паша ыштэн кэртшэ йэшыжлан пуа.

Войэnnэ обучэньышкэ кайышэ колхозникын йэшыжэ колхозышто пашам сай ышта гын, колхоз тугай йэшлан күлэш полышым пуа. Полыш паша кэчэ дэн пуалтэш. Ту пашакэчым тунэмаш кайышэ колхозникын ганыак пашаштэ да пашам өркандэ ыштышэ колхозникын пашадаржэ дэн тагастарэн чотлэн, тудын пашакэчыжын кок кумышо ужаш нарэ чотлэн пуат.

Взаимно - страхованьэ да взаимопомощч кассыштэ шогышо коопэрацийышкэ ушнышо кустарь-влаклан пумо льгот-влак.

Взаимно-страхованьэ да взаимопомощч кассылаштэ шогышо коопэрацийышкэ ушнышо кустарь-влакым очэрэдной призывышкэ ўжыктымö годым да дэйствитэlnэ войэnnэ службым РККА кадровой составыштыжэ, РККА тэриториальнэ частын пэрэмэннэ составыштыжэ внэвойсковой сборым эртымэ годым, садыгак кужаш отпускысо да запасысэ-влакым тўрлö сборышко погымö годым, фабрик, завод прэдприятий да учрэждэньэ па-

шазэ да служащий-влаклан пумо ганьак, паша могоырым льгот-влак пуалтыт. РККА кадровой частьюшкэ налмэ да тэриториальнэ частын пэрэмэннэ составышкыжэ тунгалтыш ий кум тылызылан модаш узыктымö годым, коопэрацийышкэ ушнышо кустарь-влаклан, взаимнострахованьэ да взаимопомощч кассэ-влак гычын йэдиноврэмэннэ пособий пуалтэш. Йэдиноврэмэннэ пособий войеннослужащийын альэ войеннэобязанный кустарь-влакын вич катэгорийышт гычын могай катэгорийыштэ шогымыжым ончэн пуалтэш.

Взаимно-страхованьэ да взаимопомощч кассылаштэ шогышо коопэрацышкэ ушнышо кустарь-влакым РККА налшын, нунын йэшыштан дополнителнэ пособийым, пэнсийым да мэдицин польш пуалтэш. Ту польш-влак взаимно-страхованьэ правил-влак почэш пуалтыт.

V. ЙАЛ-ОЗАНЛЫК МОГЫРЫМ ПУМО ЛЬГОТ-ВЛАК.

Йал-озанлык могоырым пумо льгот-влак Йошкар Армийышкэ кайышын озанлыкшылан полшышашлан пуалтыт.

Колхозник-влаклан пумо льгот-влак.

а) Колхозник Йошкар Армийын кадровой составыштыжэ срокан войэннэ службым эртымыжэ годым альэ тэриториальнэ частьын пэрэмэннэ составыштыжэ сбор-влакым эртымэ годым да моло тўрлө сборышто лиймэ годымат, нунын йэшыштлан колхоз кўлэш польшым пуыман — сурт-оралтэ кўргө рэ-монт ышташ, кожла гыч пуым кондаш, пакчам куралын, вўдаш да пакча саскам погэн налаш имнэ дэнэ полшыман (ССРУ-н Колхозцентрын 1931 ий 9 сэнтъабрыштэ лукмо пунчалжэ гыч).

б) Чодрам да чодра матэрийаллам налмэ могырым.

Колхозник да йэдиноличник войэннэ службым кадровой частьын рьадовой альэ начальник составыштыжэ эртымыжэ годым, тудын йэшыжлан кўлэш постройкым ыцташыжэ, ол-ташыжэ да моло кўлэшыжлан стройкылык пушэнгэ-влак скидкэ дэн колталтэш. Скидкэ пушэнгын ышкэ акшэ гыч, шагал гын, 25% -лан шулдын колталтэш.

Озанлык тўрлө зианым чытэн гын, мут гыч, пожарэш йўлэн, вўд йоктарэн, таул сўмыркэлэн, шурно шочын огыл да т. м., тунам чодра 25% скидкэ дэн гына огыл,

тулэч куго скидкэ дэн колталтэш. Тыгайэ скидкэ, садыгак нужнарак озанлыккланат пуалтэш.

Мут гыч, войээннэ службым кадровой частыын раьдовой альэ начальник составыштыжэ эртарышын йэшыштыжэ паша ыштэн кэртшэ ик йэнгат кодын огыл, тунам тугай йэшлан, озанлык нымогай зианым чытэн огыл гынат, чодра тугак колталтэш.

Чодрам скидкэ дэн колтымо годым, Район Чодра Комис-влак чодралан оксам тўлаш рассрочкым пуэн кэртыт. Тунам чодран 10 процент акшэ чодралан билэтым альэ ордерым налмэ годым тўлалтэш, моло суммажым тўлаш посна срок ышталтэш. Ту сроком Чодра Комис ышта. Мут гыч, ик монар тылызэ жаплан, тугэ гынат, срок ик ий дэч кужаш огэш пуалт.

Мут гыч, иктаж могай причин дэн йошкарармэйцын йэшыжэ шогышо чодрам налын огэш кэрт гын, (мут гыч, мўндырлан лийын), тунам тудын йэшыжлан йамдэ чодра ўзгар колталтэш. Чодра матэриал-влак обшэкугыжаныш кучымо чодрала гыч колталтэш гын, тунам озанлык пэнгыдылыкым ончэн, скидкэ 10—15 пуалтэш.

Чодра матэриал-влак вэрласэ кўлэшлык (леса местного значения) чодрала гыч колтымо годым скидкым вэрласэ комис-влак ыштат.

Кадровой частын рьадовой дэн младшэ начальник составыштэ шогышо-влакын йэшыштышт паша ыштэн кэртшэ иктат укэ гын, нунын илыш пэнгыдылыкышт коч могоньэ гынат, нунылан чодра материал-влакым чодран ышкэ акшэ дэч 15% скидкэ дэн колталтэш.

Ола да ола ганьэ куго посолкылаштэ илышэ йошкарармэйцын йэшыжлан пу үзгар эн пэрвойак колталтэш.

Чодрасэ түрлө йэшартыш озанлык күлэшлык-влакым, йөралт кийышэ пушэнгэ-влакым (вальожникым) да монь йошкарармэйцын йэшыжлан льгот дэнэ да ак дэч поснат пуалтэш.

Чодра үзгар-влакым налаш йодышым ончылтэнак сэрэн пуман. Йодыш Райисполкомышко пуалтэш. Райисполкомышко пумо дэч ончыч, ту йодышым йалсовет онча. Йошкарармэйцын йэшыжлан чодра үзгар моннарэ күлэшыжэ да тудын йэш-имушэствэннэ илышыжэ нэргэн йалсовет йошкарармэйцын йэшыжлан удостоверэньым пуа, вара йодыш Райисполкомышко колталтэш.

Шкэтозанлык-влаклан пумо льгот-влак:

а) Мландэ пумо да мландэ кучымо нэргэн:

Кадровой службын рәдовой да начальник составыштэ (кужаш отпускышто улшо-влак дэч посна) шогышо-влакын йэшышт кумдыкэш колхозангдымэ районлаштэ огыт илэ да нунын мландышт шагал альэ пырчат укэ гын, тунам тугай озанлык-влак мландым ыштэн кучашышт кугыжаныш запасыштэ улшо да йара кийшэ мландэ гыч налын кэртыт. (Код. льгот-влак нэргэн лукмо 19 ст.).

Сэдэ войэннэ служаший-влакак Йошкар Армыйыштэ шогымышт жаплан, нунылан вочшо мландым нунын йэшышт ыштэн ила. (Код. льгот-влак нэргэн лукмо 20 ст.).

Ссудо налмэ могырым пумо льгот-влак.

Шкэт озанлык гыч кадровой службын рәдовой да начальник составыштыжэ шогышо (кужаш отпускышто улшо-влак дэч посна)-влакын озанлыкыштан чыла цельэвой ссудо-влакым кредит товаришэствэ пуа. Моло, сэдыгай пэнгыдылыканак иктэ-озанлык-влак дэн тагастармаштэ, нунылан ссудо-влак эн пэрвойак пуалтэш (Код. льгот-влак пумо 18 ст.).

Шкэт озанлык-влак гыч садыгай войэннэ службышто шогышо-влакын озанлыкыштан йэш ссуды күлэш лиймэ годым, моло садыгайак пэнгыдытыкан ышкэт озанлык-влак дэн

тангастарымэ годым, нунылан ссудо-влак эн пэрвойак пуалтэш. Йэш ссудо куштылго ус-ловий дэнэ пуалтэш (Код. льгот 21 ст.).

в) Шурно эрыктымэ да случной пункт-влакыштэ пумо льгот-влак.

Кадровой войэннэ службышт рядовой да начальник составыштэ шогышо-влакын (кужаш отпускышто улшо-влак дэч посна) йэшыштлан шурным эрыктымылан да случной пунктышко вольыкым намиймылан изэ ак налылтэш (Код. льгот 22 ст.).

г) Чодрам да чодра материал-влакым налмэ годым пумо льгот-влак.

Шкэт озанлык гыч войэннэ службын рядовой да начальник составыштэ шогышо-влакын йэшыштлан чодра да чодра материал-влак колхозник-влак гыч войэннэ службышто шогышо-влакын йэшыштлан пуалтэш, льгот-влак дэнак колталтэш (ты пөлкам кўшнő ончэнна).

VI. ИЛЫМЭ ВЭРЫМ (ПАЧЭРЫМ) ПУМО ГОДЫМ ПУМО ЛЬГОТ-ВЛАК.

Олалаштэ илышэ-влакым илымэ вэрлашкэ пуртымэ годым, шуко гана пэш нэлэш толэш—йара пачэр шагал лийэш.

Сандэнэ воэннэ службашийлан да тудын йэшыжлан сай/ылышым пуаш, нунылан ылымэ вэр пумо могырым йатыр посна льгот-влак пуалтыт:

1. Илымэ вэрым саклымаш.

Срокан кадровой службын рьадовой составышкыжэ кайышын, Йошкар Армэйыштэ кум тылызэ шогымыжо жапыштэ, службышко кайымыжэ дэч ончыч ылымэ пачэржэ тудын кидыштыжак чотлалтэш.

Сэдэ кум тылызэ жап эртышын, тудын ылымэ пачэржэ дэн вэрласэ совет распорья-жатла.

Тугэ гынат, тудын пачэрышкэ илаш йэн-влакым врэмэннэ гына пурталтэш. Йошкар Арми́й гыч войэннэ службаший толшын, тудын пачэрыштэ ылышэ-влак эн шукужым тушто 14 кэчэ гына илэн кэргыт, варажым нунылан вэс пачэрышкэ лэкташ возэш.

Нуно пачэр гыч огыт лэк гын, тунам нунылан нымогай моло пачэрым пудэак, нуным милиций луктын кэртэш.

Срочный службын младший начальник составыштыжэ шогышо-влакланат сэдыгак льгот-влакак пуалтыт (Код. льгот 93 ст.).

2. Моло пачэрым пудэгэч администрацэ порьадкэ дэн пачэр гыч пастырэн лукташ лийдымэ.

Срочный кадровой службын рядовой да младшэ начальник составыштыжэ шогышо-влакын йэшышт илымэ пөрт закон почэш илышэ-влак дэч, йастараш ышталтын (Народный Комиссариат путэй Соошэньан, Народный Комиссариат Просвэшэньын пөртышт да т. м.). Тунам нуным тыгай пөртла гыч администрацэ порьадкэ дэн тыгай условий-влак дэн гына лукташ лийэш: а) лукмо йэшлан сэдын кугытак да таза, эрэ вэс пачэрым пуман (волгыдо, кушко да т. м.); б) тудым кусарышэ учрэждэньэ альэ прэдприятьэ куснышо йэнглан нăстажым вэс пачэрышкэ нангайашыжэ кўлэш средства дэнэ полшыман да в) законышто ончыктымэ срокышто гына кусараш лийэш (Код. льгот 96 ст.).

3. Пачэрлан тўлымö акын кугытшо.

Срочный службын рядовой да младшэ начальник составыштэ шогышо-влакын йэшыштышт пстойаннэ окса пашам ыштэн шогышо йэнг укэ гын, тунам нуно пачэрлан изэ акым тўлат. Ту ак илымэ вэрласэ район кöргысö ак дэч изэ лийэш (Код. льгот 99 ст.).

VII. ПӨЛКА. НАЛОГ ДА ТҮРЛӨ ПОЛЫШ- ВЛАК МОГЫРЫМ ПУМО ЛЪГОТ-ВЛАК.

Сэльхозналог могоырым пумо лъгот-влак.

Колхозник-влакклан могоаньэ лъгот-влак пуалтыт.

1933 ийыштэ сэльхоз налог дэч пұтынъэк тыганьэ пырляштардымэ доходан колхоз озанлык-влак утаралтыт:

а) Нунын йэш гыч срочный да свэрхсрочный службын кадровой частын рядовой да младшэ начальник составыштэ шога гын, тышкэ 1933 ий шыжым ұжыктымө-влакат пурат; войэннэ служашийын 1933 ийын 1 йанвар дэч вара кужаш отпускышко, запасышкэ альэ пытышэш служба гыч луктыт гын, тунамат тыгай колхоз озанлыкклан сэдэ лъгот-влак пуалтыт:

б) войэннэ службын командный составыштыжэ шогышым кужаш отпускышко колтымо гыч тэриториальнэ частын пэрэмэннэ составышкэ пуртышын (СССР ЦИК да СНК 1933 ийыштэ 25 майыштэ сэльхозналог нэргэн луко положэньын 34 ст.).

Шкэт озанлык-влаклан могоньэ льгот-влак пуалтыт.

Шкэт озанлык гыч срочный да свэрхсрочный службын кадровой частын рьадовой да младшэ начальник составыштэ шогышо, садыгак 1933 ийыштэ шыжым ўжыктымө-влакгэ да кужаш отнускашко колтымо младшэ команднэ состав-влак гыч тэриториальнэ частын пэрэмэннэ составышкыжэ пуртымо-влакын озанлыкыштан тыганьэ льгот-влак пуалтыт:

1) шкэт озанлыклан 20 тэнгэ нарэ логалмэ годым, тудо налог дэч пўтыньэк утаралтэш;

2) шкэт озанлыклан налог 20 тэнгэ дэч шуко вочмо годым, тудым налог гычын тыганьэ кудалтымаш-влак ышталтыт:

Озанлыклан чотлэн лукмо налогын кугытшо	Озанлыкышгэ, армийышкэ кайышэ лэч посна паша ыштэн кэртшэ пб-рйэнг уло годым	Озанлыкыштэ моло паша ыштэн кэртшэ уэ годым
Скидкэ	налог гыч	%%
20 тэнгэ гыч 30 т. мартэ	40	60
30 " " 50 " "	25	35
50 " " 75 " "	15	25
75 " " 100 " "	5	10
100 " кўшкыжэ	5	5

Войэннэ служаший РККА гыч кужаш отпускышко лэкмыжэ мөнгат, шкэт озанлык-лан садэ льгот-влак пуалтыт (запасышкэ альэ 1933 ийын 1 йанвар эртышын йалт службо-гыч луктылтын гын, 1933 ийыштэ с/х налог положэнын 71 ст. да Код. льгот 69 ст).

Шкэт озанлык гыч тэриториальнэ частыын пэрэмэннэ составыштыжэ шогышым кум ты-лызаш обучэным эртараш альэ учэбнэ сбор-лашкэ имныжэ дэнэ ўжыктымө годым, тунам ту имнылан налог огэш пышталт (1933-ийыш-тэ йал озанлык налог нэргэн лукмо положэ-нын 73 ст.).

1933 ийыштэ сэьхозналог-влак нэргэн лукмо положэныштэ пашам ыштышэ шкэт озанлык да түрлө зианым ужно колхоз озанлык-влаклан пумо льгот влакым ончык-тымэ (36 да 79 ст.): тэхникэ культур-влакым шарымэ могырым (63—67 ст.) волькым өр-чыктымэ могырым (68—70 ст.) да т. м. мо-гырымат льгот-влакым налыт гынат, садыгак йошкарармэйц озанлыклан пумо льгот-влакы-мат налыт (күшнө ончэнна).

Йошкарармэйц йэш-влаклан индивидуальнэ порадкэ дэн налог пыштыктымым чарымаш.

Народный Комиссариат Финансовын, На-родный Комиссариат по войэнным да морским

дъэлам да Комиссариат Снабжэньэ-влакын 1931-ий 7-шэ ийуньышто 1268 №-ан лукмэ циркулярышт почэш РККА-ын кадровый да пэрэмэннэ составыштэ улшо йошкакармэйц-влакын озанлыкыштым индивидуальнэ налог дэн облагательдымашын катэгоричэски каласалтын.

Қолхозник да шкэт озанлык-влаклан налог тўлымышт годым отсрочкым пумаш.

Тэриториальнэ частын пэрэмэннэ составшэ гычын, садыгак вньэвойсковик да запасыштэ шогышо-влакын войэннэ обучэньэ да учэбнэ сбор-влак гычын тўлашышт ик тылызаш отсрочко пуалтэш. Отсрочко войэннэ сборлам эртарымэ жапыштэ тўлышаш йал озанлык налоглан пуалтэш, (Код. льгот 74 ст.).

Йал озанлык налогом тўлышө-влаклан вуйшиймашым да йодмаш-влакым кушко пуман.

Йал оланлык налог тўлышө-влак чыла вуйшимашыштым да йодмашыштым (колхозник да шкэт озанлык-влак), правила почэш (войынча), йал налог комисышкэ пуат.

Йал Налог Комисий-влакын пунчалышт ўмбачын вуйшиймашым Район налог Коми-

сийышкэ пуалтэш. Район налог Комиссийын пунчалжэ пытартышлан чотлалтэш (1933 ий йал озанлык налог нэргэн лукмо Пол. 99 ст).

Вуйшиймаш дэн йодмаш-влакым пуаш да нуным ончаш тыгай срок-влак ышталтыт: а) доходым прамай чотлыдымо умбач да налогым изэмдымэ нэргэн льготым йодын вуйшиймашым налог листым налмэк лу кэчэ эртымэ дэч ожно пуаш кўлэш; б) йодмаш дэн вуйшиймашым пумэк, йодмашым лу кэчэ коклаштэ ончыман (1933 ий йал озанлык налог нэргэн лукмо Положэньын 100 да 101 ст.).

1933 йыштэ ыштымэ самообложэньэ могырым пумо льгот-влак.

Колхозник озанлык гыч, садыгак пэнгыдэ ставкэ дэн самообложэньым пышталтмэ шкэт вуйа паша озанлык гыч кадровой службын рядовой да младшэ начальник составыштыжэ (срочный — кўрылтдымө службын) альэ свэрхсрочный службышто шогышо-влакын йэшыштан самообложэньэ 25%-лан изэмдалтэш, озанлыкыштэ паша ыштэн кэртшэ ик пөрйэнгат укэ гын. тунам 50%-лан изэмдалтэш (ЦИК да СССР СНК-ын 25/V-1933 ийысэ пунчалжэ гыч).

**Йэдинэ кугыжаныш пошлин-влакым
тўлымö могырым пумо льгот-влак.**

Кугыжаныш учрөждэньылашкэ тўрлө до-
кумент-влакым нумо годым да учрөждэний-
влакын пашам ыштымыштан, документ пу-
шо-влак дэчын йэдинэ кугыжаныш пошлин
налылтэш.

Сэдыгай йэдинэ кугыжаныш пошлин огэш
налылт (утаралтыт):

а) РККА-ын кадровой службысо йошкарар-
мэйц да начальник составыштэ шогышо (ку-
жаш отпусник-влак дэч посна), садыгак нунын
йэшышт йөдмаш-влакым правительствэннэ
учрөждэньылашкэ сэрыш дэнэ пумышт годым;

б) садэ войэннэ служаший-влакак да ну-
нын йэшышт налог пыштымылан да соци-
альнэ страхованышкэ взнос-влакым тўлы-
мылан вуйшиймашым пумо годым, садыгак
сэдэ тўлышаш-влакын тўлымö срокыштым
шуйышаш могырымат;

в) сэдэ войэнно-служаший-влакак суд паша
эртарымэ да административнэ учрөждэний-
лаштэ паша эртарышашлан ишандартыш сэ-
рышым пумо годым;

г) садэ войэннэ служаший-влакак суд да
администрацэ учрөждэньылаштэ пашам на-
мийаш нотариальнэ удостоверэньым налаш
ишандартыш сэрышым пумышт годым, сады-

гак пашадарым да окса почта альэ посылка корэсподэнцийым налаш ишандартыш сэрыш пумо годым;

д) садэ войэннэ служаший да нунын йэшышт түрлө кагаз-влакын копияштым да выписка-влакым пэнгыздэмдыкташ нотариус дэкэ пумышт годым;

е) садэ войэннэ служаший-влакынак суд учрэдэнылаштэ паша эртымэ могырым кычал пумо йодышыштан;

ж) РККА-штэ шогышо йошкакармэйц да начальник составыштэ да тэриториальнэ частын пэрэмэннэ составыштыжэ шогышовлаклан сонарлан (охотылан) кошташ пумо кагаз-влаклан, (Код. льгот нэргэн лукмо 79 ст. да йэдинэ кугыжаныш пошлин-влак нэргэн лукмо Положэньэ — СССР-ын 1933 ийысэ № 12 Чумыр Заказшын 655 ст.). Тылдэч посна РККА-ын кадровой службысо йошкакармэйц да начальник состав-влак (кужаш отпусник-влак дэч посна) адак нунын йэшышт документ влакым — паспорт-влакым да удостовэрэньэ личность-влакым сэрымэ годым, нунын дэч прописатьлымылан сбор-влак огэш налылт.

Рэнта могырым пумо льгот-влак.

Йошкар Армийыштэ кадровой службысо йошкакармэйц да начальник состав-влак (ку-

жаш отпусник-влак дэч посна) адак нунын йэшыншт-влак кидыштэ улшо тыгай мландэ-влак рэнта дэч утаралыт:

а) олаласэ сурт олмысо мландэ-влак;

б) йал озанлык мландэ участкыштэ паша тарлэн ышталтэш да ту участкылан налог огэш пышталт гын. Сэдэ оклад пыштымэ ий войэн-нэ служашийым кужаш отпускышко, запасышкэ альэ служба гыч йөршэш луктыл-тын гынат, ты льгот-влак оклад пыштымэ ийын пытымэшкыжэ саклалтыт.

Обэзачылнэ страховатылымэ могырым пумо льгот-влак.

Страховко тўлымаш дэч могоньэ озанлык-влак утаралтыт?

Страховко тўлымаш дэч йорло колхозник да шкэт-вуйа озанлык-влак утаралтыт;

а) страховко тўлышө озанлыкын чыла страховкажэ 1 тэнгэм огэш эртэ гын;

б) 1932 ийыштэ озанлыкшэ йал озанлык налог тўлымө лэч пўтынъэк утаралтын гын (СТО-ын 1932 ий 10-шо ийўнышты пунчал-мэ 93 ст. — СССР-ын 1932 ийысэ № 46 Собр. Законов 272 ст.).

Озанлык-влаклан страховка тўлымө гыч могоньэ скидкэ ышталтэш?

Колхоз да шкэт-вуйа озанлык гыч кадро-

вой войэннэ службын рьадовой да младшэ начальник составыштэ шогышо а) (кўрылтды-мо — срочный служба) альэ свэрхсрочный слушбышто шогышо-влакын, садын 1932 ий шижым службышко ўжыктымө-влакын озанлыкышт да б) тэриториальнэ частын младшэ команднэ составын озанлыкышт шагал гын, страховко тўлымашын кумышо ужашыжэ гыч утаралтыт (СТО-ын 1932-ий 10-шо ийўнышто пунчалмэ 24 ст.).

Колхозник да шкэт-вуйа озанлыкын ви-йыштым ончэн, район налог комисэ да оласэ финансэ орган-влак, ту озанлык-влаклан страховко тўлымө могырым скидкым пуат.

Войэннэ служашийым кужаш отпускышко колтымо, запасышкэ лукмо альэ тудым службо гыч пўтыньэк луктылтын гынат, ту кэчэ гыч тўнгалын ик ий пытымэшкэ кўшнө ончыктымо льгот-влак пуалтыт.

VIII. ВЭРЛАСЭ НАЛОГ ДА СБОР-ВЛАК МОГЫРЫМ ПУМО ЛЬГОТ-ВЛАК.

Стройко-влак могырым пумо льгот-влак.

РККА-штэ улшо йошкар армэйц да началь-ник составыштэ шогышо-влакын (кужаш омпусник-влак дэч посна) да садыгак нунын

йэшыштын стройэньышт стройэний могырым пыштымэ налог гыч утаралтыт.

Стройэньэ-влакым иктыланат илаш пачэрлан огыт пу гын, шкак вэлэ илат гын, налог огэш пышталт.

Войэннэ служаший кужаш отпускышко, запасышкэ альэ службо гыч пытышэш луктылтэш гынат, ты льгот-влак окладный ий пытымэшкэ огыт пытэ (Код. льгот 85 ст.).

Шупшыктымо вийым пумо могырым пумо льгот-влак.

Кадровой войэннэ службышын рядовой да начальник составыштэ шогышо (кужаш отпусник-влак дэч посна) да нунын йэшыштын корнышто наста шупшыктащыжэ ик имныжэ да ту имнэ дэн сурт көргө паша-влакым гына ышта гын, тугай озанлыкын имныжлан налог огэш налыт. Садыгак озанлыкыштэ ик вэлосипэд гына улмо годымат, налог огэш налыт (Код. льгот 87 ст.).

Сурт вольык могырым пумо льгот-влак.

Кадровой службын рядовой да начальник составыштэ шогышо (кужаш отпусник-влак дэч посна) да нунын йэшыштын вольыкышт ик вуй куго вольыкан да кум вуй изэ во-

лыкан-влак налог гыч утаралтыт (Кодэкс льгот-влак нэргэн лукмо 88 ст.).

Ола да йаллаштэ илымэ вэрлам да культур вэрлам ышташ 1933 ий погымо сбор-влак могырым пумо льгот-влак.

Олаштэ да йаллаштэ илымэ да культур вэрлам ышташ 1933 ийыштэ погаш ыштымэ сбор-влак дэчын утаралтыт:

1) пашадарым тылызэш 75 тэнтэ дэч коч налдымэ пашазэ да служаший-влак; да

2) кадровой службын рьадовой да начальник составыштэ шогышо-влак, кужаш отпусник-влак дэч посна (ЦИК да СССР СНК-ан 1933 ий 29-шэ йанварыштэ пунчалжын 2 да 3 ст.—СССР-ын 1933 ийышсэ № 5 Сбор. Законьн 31 ст.).

Колхозник да шкэт-вуйа шэмэр озанлык гыч Йошкар Армийыштэ кадровой службын рьадовой да начальник составыштэ шогышо-влакын (кужаш отпусник-влак дэч посна), нунын озанлыкыштан тыганьэ льгот-влак пуалтыт:

а) 1932 ийыштэ налогом тўлаш ыштыдымэ озанлык-влак пўтынъэк налог дэчын утаралтыт;

б) чыла моло колхозник озанлык-влаклан, садыгак пэнгыдэ ставкэ дэн облагательлалтшэ

шкэт-вуйа озанлык-влаклан пыштымэ налогын кугытшо изэмдалтэш (25% скидкэ пуалтэш), озанлыкыштэ паша ыштэн кэртшэ моло йэнг укэ годым — 50 % изэмдалтэш.

IX. ТАЗАЛЫК САКЛЫМЭ НЭРГЭН ЛЬГОТ-ВЛАК.

Йошкар Армиин кадровой составыштыжэ шогышо чыла войэннэ службыштыт-влаклан мэдицин полышым РККА-ын чыла санитар учрэждэньыштыжат пуалтэш. Нунын йэшыштлан мэдицин полыш, калык тазалыкым эмлымэ учрэждэньылаштэ страхованнэ пашазын йэшышт дэнэ төр пуалтэш.

Войэннэ службышылан да тудын йэшыжлан калык эмлымэ учрэждэньэ тыгай мэдицин полышым пуа (тышкэ эмым пумат пура): а) врач, суртышко мийэн полышым пуа, б) амбулаторийлаштэ, больницалаштэ, диспансэрлаштэ түрлө чэрым эмлымэ, в) пуйым эмлымэ вэрлаштэ чыла полышым пумо, г) больницалаштэ кийэн эмлалтмэ, д) шочыктымо дэнэ гиньэкологий полыш, е) ава дэнэ игышывым саклымэ вэрласэ полыш, ж) илыш кокласэ чэр дэнэ кучэдалмэ полыш тулэч молат.

Мэдицин полыш дэнэ, кум тылызаш служ-

быш кайшэ пэрэмэнник Йошкар Армэйц-
влакын йэшыштат пайдаланат (Льгот кодэкс,
105 ст).

Кадровой да младшэ начальник составыш-
тэ шогышо Йошкар Армей гыч иткаж чэр
дэнэ луктылтын гын, нуныман мэдицин по-
лыш страховатлалтшэ пашазэ дэнэ да нунын
йэшышт дэнэ төр пуалтэш. Тышкэ, садэ чэ-
рым эмлэн пытармэшкэ эмым налмат пура
(Льгот кодэкс, 109 ст.).

Х. ТУНЭММЭ МОГЫРЫМ ПУМО ЛьГОТ-ВЛАК.

Войэннэ служышо да нунын йэшышт-влак
күлэш шинчымашым налаш, тунэмаш кайы-
мышт годымат тунэммэ жапыштыштат нуны-
лан түрлө льгот пуалтэш.

Йошкар Армейын кадровой составыштыжэ
шогышо войэннэ служышышт-влак куго
школлашкат, куго йэнг туныктымо курслаш-
кат, пашазэ факультэтлашкат пашазэ дэнэ төр
налылтыт. Пашазэ факультэтыш пурмо годым,
тудын Йошкар Армейыштэ лиймэ жапшэ
пашазын пашам ыштымэ жапшэ дэнэ ик төр
чотлалтэш.

Тыгай льгот дэнэ, Йошкар Армей гыч

лэкмөнгө ик ий варат пайдаланаш лийэш
(Льгот нэргэн кодэкс, 113 ст.).

Тунэмаш пуршо войэннэ служышо тунэ-
мылан тўлыма гыч утаралтэш (Льгот кодэкс,
114 ст).

Кадровой составыштэ да срочно войэннэ
службышто ыштышэ младшэ начальник соста-
вын ий шудымо игышувышт-влак дэтдомла-
шкат, колонийлашкат, интернатлашкат акдэ
да пашазэ игышуво дэнэ төр налылтыт.

Кадровой да срочно войэннэ службышто
младшэ начальник составыштыжэ ыштышын
игышувыжо аваждэчын йомын кодын гын,
нуным дэтдомлашкат, колонийлашкат моло
тыгай учрэждэньлашкат пэрвой чэрэт налыт.
Тыгай порьаткэ дэнак, ты учрэждэн-влакышкэ,
кадровой да срочно войэннэ службышто-
ыштышэ войэннэ служышо-влакын ий шудымо
шольышт, шужарышт нуным ончышо ача-
авашт лийдымэ тулык лийыт гын, нунат на-
лылтыт (Льгот кодэкс, 110 ст.).

Воэннэ служышын игышувышт, садыгак ий
шудымо йэшыштат войэннэ служышо кидыш-
тэ илат гын, нуным школлашкат, тэхникум-
лашкат, профтэхникэ тунэмме школлашкат
налыт, нунылан чыла-тунэмме ўзгарат, сти-
пэндийат пашазэ игышуво дэнэ тōрак пуал-
тэш (Льгот кодэкс, 112. ст.).

ХІ. ПЭЛКЭ КОШТМО ГОДЫМ КОРНЫШТО ПУМО ЛЬГОТ-ВЛАК.

Обшо свэдэньэ-влак.

Допризывник, призывник, Йошкар Армэ-йэц да нунын йэшыштан корнышто полшышаш вэрч кугыжаныш түрлө льгот-влакым пуа.

Йужгунам, нуно корнышко лэктын корнылан нымат огыт түлө, йужыштан корно акым түлаш вэрэштэш гынат, билэт монь скидкэ дэнэ пуалтэш. Адак, билэтым налмэ годым, билэт содор коштшо пойэздыш возэш гын, тудлан ўстарэн ок түлалт, тунам кидыштэт войэннэ билэтэт гына лийжэ.

Билэт налмэ годым, нуно страховой погым монь огыт түлө. Огыт түлө гынат, корнышто лийшэ түрлө энгэк дэч лүтдымашын страхованныйэш шотлалтыт. Вэс мут дэн каласаш гын, пойезд дэнэ каймэ годым иктаж энгэк (пожар, крушэний т. моло) лиймэ годым, нунылан да йэшыштанат кугыжаныш полышым пуа.

Корнылан пумо чыла льгот влак войэннэ начальствэ дэчын налмэ документ нэгызэш пуалтыт. Допризывник-влакым льгот дэнэ кондыштмо.

Допризывник сөй пашалан тунэмме пунк-
тыш шкэ дэчшэ 30 километр вэрым кайа
гын, мөнгэшат, оньышат корнылан скидкэ
дэнэ тұлэн коштэш.

Мөнгэш пөртылмө годым пөртылаш билэ-
тым скидкэ дэнэ налаш пумо войэннэ доку-
ментым кассышкэ ончыктат. Ты документын
срокшо кум кэчаш лийэш.

Документым мөнгэшланат, мийашат Войэн-
комат пуа. Войэнкомат укэ гын йа район
комитэт, йа йал совет пуа (Льгот нэргэн ко-
дэкс, ст. 11, 120 стр.).

**Дэйствичылнэ войэннэ службышко кайшэ-
влаклан корно льгот нэргэн.**

Дэйствитэлынэ войэннэ службышко кайшэ-
влак, призывной комисышкэ 30 километр
вэрышкэ кайат гын, нунат корно льготым на-
лыт.

Призывник призыв комисышкэ мийэн
РККА кадрыш ок налыт гын, тудлан мөнгэш
пөртылашыжат корно льгот пуалтэш. Мөнг-
гэш пөртылаш лиймэ годым мөнгэш кайшаш
палэ лиймэ кэчэ гычын жапым шуйыдэ кум
кэчэ коклаштэ войэннэ документ билэт нал-
мэ кассыш ончыкталтын лийжэ. Призыв
комисыш каймэ годым корнылан билэтым

скидкэ дэнэ налмэ нэргэн документ вэрысэ Войэнкомат гычын, район комитэт гычын йа йал совет гычын налылтэш. Мөнгэш пөртылмө годым корно документым призыв комисэ пуа (Льгот кодэкс, 121 ст. да Войэннэ-влакым корнышто кондыштмо нэргэн положэньэ. 12—15 ст. прил. 3).

Тэритор. часть - влаклан корнышто пумо льгот-влак.

Тэр. частын пэрэмэннэ составшыланат, 30 километр кұшкыжө корнышко, мөнгэшат оньышат тўлыдэ кошташ права пуалтэш. Пэрэмэнник, тэркыжэ пөртылын, погынышаш годым вэс вэрэ лийэш гын, корнылан билэтым скидкэ дэнэ налма нэргэн документым райисполкомышто, йал советыштэ, Войэнкоматыштэ налэш. Документ налмэ годым сборыш кайышаш нэргэн повэсткыжым ончыкта.

Пэрэмэнник имньэшкыштэ коштын сборышкат имньэ-дэнак мийаш кўлэш гын, тудо 100 километр дэч кұшкыжө корнылан шкаланжат, имньыжланат ок тўлө. Сборыш каймыж годым корно документым Войэнкомат пуа. Пөртылмыж годым тэрчасть пуа (Войэннэ-влакым корнышто кондыштмо нэргэн полож. 3 прил. 13, 19, 49 ст.).

Срок дэч кўшкыжө кодшо войэннэ служышо-влакын йэшыштым да насташтым шупшыкташ пумо льгот.

Рядовой йошкарармэц да младшэ нач-состав шкэныштын службо срокыштым тэмэн эшо кодыт гын, нунылан йэшыштым да насташтым илымэ вэрышкышт актэак шупшыкташ права пуалтэш.

Наста ольан коштшо пойэзд дэнэ да тыгай расчот дэнэ шупшыкталтыт: войэннэ служышылан шкаланжэ 650 килограм, кажнэ йэшыжлан 200 кгр., тугат чылажэ 1 000 кгр. дэч куго ынжэ лий.

Корно документым свэрхсрочно кодшын войсковой частьгычшэ пуалтэш (Льгот кодекс, 127, 134 ст.).

Войэннэ служышо нэлэ чэр дэнэ чэрлан-мыжмөнгө йа колмыжмөнгө, тудын йэшыжым да настажым шупшыкташ льгот.

Войэннэ служышо нэлэ чэр дэнэ чэрланэн гын, тудын йэшыж гычын иктыжэ чэрланшэ дэкэ мөнгэшат оньышат кошташ билетым-скидкэ дэнэ налэш. Тыгай льгот чэрланмэ жаплаш ик кана гына пуалтэш.

Войэннэ служышо колэн колтымо годым тудын йэшыж кокла гыч иктыжэ шочшы-

жын вэрышкыжэ йа настаж дэнэ мийэн то-
лаш билэтым скидкэ дэнэ налэш. Колшо
войэннэ служышын йэшыжэ илымэ вэрыш-
кыжэ НКВМ шот гычын акдэгэчэ пөрты-
лын кэртэш, садыгак шкэнжын 1000 кгр.
мартэ настажымат акдэак нангайэн кэртэш.

Күшнө каласымэ условий дэнэ кошташ
да наста шупшыкташ льгот войэннэ служышо
колмөнгө 3 тылызэ эртымэшкылан пуалтэш.

Корно докумэнтим, колшын йэшыжэ вэр-
ласэ Войэнкоматлаштат, колшо войэннэ слу-
жышын ожно служитлымэ вэрлаштыжат на-
лын кэртэш (Льгот кодэкс, 131, 136—138
ст. адан войэннэ-влакым корнышто кондышт-
мо нэргэн полож. 3-шо прил. 45—46 ст.).

ХII. ПОЧТО МОГЫРЫМ ПУМО ЛЬГОТ-ВЛАК.

Кадровой да рьадовой войэннэ служышо
адак младшэ начальствуйуший составыштэ
ыштышэ-влак тыгдай сэрышым 20 грам мар-
тэ, открытым акдэ колтэн кэртят. Тунам,
сэрыш дэнэ открыткэ войсковой частыын поч-
тошкыжо пуалтыт.

Тыгай льгот дэнэ ик тылызыштэ кум ка-
на пайдаланалтыт (Льгот кодэкс, 115 ст.).

Срочно войэннэ службын кадровой да рьа-
довой составыштыжэ ыштышэ-влак Йошкар

Армийыштэ пэрвой ий илымышт годым шкэ-ныштын вургэмыштым акдэак колтэн кэр-тыт (Льгот нэргэн кодэкс, 117 ст.). Ты по-сылкын нэлгытшэ 20 кгр. дэч кўшкө лий-ман огыл (НК свъазын 1932-ий, 23-шо май-ыштэ лукмо циркуляржэ).

Кадровой да рьадовой адак срочно войэннэ службышто ыштышэ-влакын йэшышт да ро-дышт откыткам, 20 грам нэлгытан сэрышым актэак колтэн кэртыт (Льгот нэргэн кодэкс, 116 ст.).

Почтошко пыштымэ сэрыш шушашлан вэрч адрэсым Йошкар армэйцлан, кōлан пу-шашым раш сэрыман.

РККА-шкэ налылтшэ-влакын йэшыштлан кугыжаныш полышым пумо.

Призывникым Йошкар Армийын кадровой ужашышкыжэ налмэ дэнэ йошкарармэйц йэ-шыж лэч да озанлыкшэ дэч йатыр жапла-нак кўрлылтэш. Тудын йэшыжын илышы-жым куштылэмдышаш вэрч Пашазэ-Крест-йанык правительствэ нунылан лўмын лукмо полыш-влакым пуа.

Полыш нэргэн пунчалмутым ВЦИК дэн РСФСР СНК 1931 ий 30-шо сэнтъабрштэ йōплэн. (РСФС С. У, 1931 ий, 11№, 445 ст.).

**Кугыжаныш полышым налын кэртшэ,
Йошкар Армийыш налылтшэ-влакын
йэшышт-влак.**

Рядовой, срочно войэннэ службышто младшэ начальник составыштэ ыштышэ да тэриториальнэ ужашыштэ ыштышын пашам ыштэн кэртдымэ йэшыштан кугыжаныш тыгэ полша:

а) йэшыштэ пашам ыштэн кэртшэ иктэ лийын, иктынъэк Йошкар Армийыш налылтын, тудын паша ыштэн кэртшыжэ ок код гын;

б) Йошкар Армийыш налылтын йэшыштыжэ ик паша ыштэн кэртшэ да кум пашам ыштэн кэртдымэ кодэш гын.

Добровольно кайшын, срочно войэннэ службышко налын рядовой да младшэ начальник составлан курсышто тунэмшэ-влакын йэшыштат Йошкар Армийыш налылтшэ-влакын йэшышт дэнэ төр ончалтыт.

Йэшышкэ, пырля, ик озанлыкыштэ илышэ родыжат, марлан толшыжат, ава почэш толшыжат пурат.

Призывник службышко каймыж годым йэшыштыжэ пашам ыштэн вашталташ лийын кайэн, йэшыштыжэ паша ыштэн кэртшыжэ шагалэмэш гын, тунам нунын йэшыштанат кугыжаныш полыш обшо закон почэш пуалтэш.

Мутгыч: призывник Йошкар Армийыш каймыж годым, йэшэшыжэ куважэ азаж дэнэ да пашам ыштэн кэртшэ ачажэ кодэш. Нунылан кугыжаныш гычын икнымогайат польш ок лий. Илэн-илэн ачашт колэн колтымо годым службыш кайшын куваж дэнэ азажэ вэлэ кодэш. Тунам ачашт колымо кэчыгычынак, нунылан кугыжаныш полшаш тўгалэш.

Кө пашам ыштэн кэртдымылан шотлалтэш.

Пашам ыштэн кэртдымылан да кугыжаныш польшым налын кэртит: а) 18 ий дэч изыжэ; б) пөрийэн 55 ий лэч кугыжо, ўдрамаш 50 ий лэ пэрвой кумышо группаштыжат шогышо инвалит-влак; г) ўдрамаш азам ыштымыж лэч 2 тылызэ ончыч; д) кандаш ийыш шудымо йоча-влакым ончышо ўдрамаш.

Пашам ыштэн кэргдымэ гыч кудыжо кугыжаныш польшым налэш.

Кугыжаныш польш дэнэ чыланат огыт пайдаланэ, а пашам ыштэн кэртдымын тыгайышт гына:

а) йоча-влак (шкаланжэ шочшыжат, эргылыкэш-ўдырлыкэш налмыжат; б) шольышт да шужарышт-влак; в) ава дэнэ ача йа нунын алмаштышэ (эргыман налшэ йа ончэн

куштышо; г) ватыжэ (сэралтшэ йа фактичэский). Мутгыч: Йэшыштэ 4 пашам ыштэн кэртдымэ лийжэ (Армийыш кайшэ дэч посна)— ачажэ, куважэ, азажэ адак кокажэ. Ты кокла гыч пособийым ачажэ, куважэ адак азажэ гына налыт, кокажлан пособий ок пуалт.

Кугыжаныш полыш могай жаплан лийэш.

Йошкар Армийын кадровой ужашышкыжэ налылтшын йа добровольно кайышын йэшыштлан кугыжаныш полыш призывыш кайышынак шотлалтэш. Ты полыш, кужо жапан отпускыш толмо дэч вара 2 тылызышкэн мийа.

Тэриториальнэ ужашын пэрэмэннэ составыштыжэ ыштышын йэшыжэ пособийым службын пэрвой ийжэ — 3 тылызэ коклаштэ гына пуалтэш. Кугыжаныш полышым налын кэртшэ-влак, тыгай жап коклаштак собэс орган, калык тазалыкым аралымэ, Наркөмпрос органлаштат пайдам налын кэртэш.

Могай кугыжаныш полыш-влак пуалтыт.

Окса дэнэ полшымо.

Кугыжаныш полышым налын кэртшэ праван йэнг-влаклан окса пособийым лұмын ыштымэ нормо дэнэ пуалтэш. Ушэм рэспуб-

лик-влак правительствэ, йал озанлык пашам намайшэ-влаклан да моло пашаштэ ыштышэ-влаклан нормым посна ыштат. Район Исполнитэльныэ Комитэт да Ола көргө совет-влак ты нормым шкэ чотышт гыч кўзыктэн кэртыт.

1933 ийлан РСФСР-штэ Йошкар Армийыш налылтшэ-влакын йэшыштан пособий нормо тыгэ ыштымэ:

Ик йэнг пашам ыштэн кертдымэ годым	Кок йэнг пашам ыштэн кертдымэ годым	Кум йэнг пашаыш ыштэн кертдымэ годым
А) Йал озанлык пашам намайыдымэ-влаклан:		
12 тэнгэ	17 тэнгэ	23 тэнгэ
Б) Йал озанлык пашам намайышэ-влаклан:		
9 тэнгэ	13 тэнгэ	18 тэнгэ

Йэшыштэ ик йэнг пашам ыштэн кертшэ ли-йэш гын, тунам пособийын пэлыжым тўлалтэш.

Собэс, тазалык аралымэ тунэмме органлаштэ пумо цолыш-влак.

Полыш налаш праван йэнг-влак пособийым соцобэс, тазалык аралымэ вэрлашкэ да тунэмме учреждэньлашкэ пурымо дэнэ вашталтэн

кэртэт. Срокошэ пособий пуэдаш ыштымэ сро-
как кодэш. Вэс мут дэнэ каласаш гын, срочно
войэннэ службышто лиймэ жап йа тэр. ужа-
шын пэрэмэннэ составыштыжэ пэрвой ий слу-
житлэн кум тылызэ тунэммэ жап лийэш.

Пособий налшашым йа иктаж учрэждэ-
ньышкэ пурышашым пособий налшэ шкэ сай-
лэн кэртэш.

Правил почэш, соцобэсын инвалит-влак
киймэ вэрышкыжэ инвалит-влакын пэрвой
кок группажэ гына пурталтыт, пуртымо йэнг
16 ий лэч изэ чэр шот дэнэ лұмын лэчит-
лымэ вэрын йотшо да чарныдэ ончымым
йотшо лийман огыл.

Чэрлан лұмын кэлыштарымэ вэрыш, тутыш
эскэрэн шогымым йотшо чэран-влакым ыш-
тымэ учрэждэньлашкыжэ пуртат — хрони-
чески чэрлэ-влакын, трафматик-влакын ньэр-
вэ чэран-влакын эмлалымэ пөртышт т. м.

Калык нуныктымо органын йоча-влаклан
полшымо вэрлан йоча пөрт-влак шотлалтыт.
Уш дэн шонымо шотышто ұлнө шогышо
йоча-влаклан наркомпросын лұмын ыштымэ-
вэржэ уло.

У йэшартыш пособий-влак.

ЦИК да РСФСР СНК 1931 ий, 10-шо дэ-
кабрыштэ да ЗСФСР СУ-н 1932 ийыштэ 2 №

9-шэ ст. пунчал мутышт почэш йэшартыш пособий пуалтэш. Ты пособий полышым йал озанлыкыштэ ыштыдымэ, соцобэсын нормыж дэнэ налшэ-влаклан пуалтэш. Тыгайэ: а) шочшо йочам ончымо; б) йочам пукшымо да адак в) изэ йоча колымо годым тудым тойымо.

ВЦИК да РСФСР СНК 19-шэ декабрыштэ лукмо пунчал мутшо гыч. Йоча ончымо настам да колэн колтымо годым тойаш пособий ик кана гына пуалтэш. Йочалан кочкашыжэ шочмо кэчэ гыч 9 тылызэ маркэ пуалтэш.

РСФСР-тэ йэшартыш пособий тыгай нормо дэнэ ышталтын: йоча ончымо настам налат да тойаш (10 ий лэч кўшыкжө)—35 тэ-нгэ; 10 ийаш дэч изыжым тойаш—17 т. 50 ыр. Йочалан кочкашыжэ, тылызэ йэда 8 т. 75 ыр.

Йужгунам войэннэ службышын йэшыжэ нэлэ илышыш вэрэштэш — чэр, пашам ыштэн кэртдымэ шукулык. Тунан вэрласэ совет да район комитэт-влак садыгак сар инвалит-влак полыш ужашын вэрысэ пөлкашт, Обпом нунылан ўстартыш полышым окса пособийым пуэн кэртит.

Тыдын дэч посна РККА-ыш налылтшэ влакын йэшыштлан Обпом ўстартыш полышым пуэн кэртэш. Йаслым ыштэн нунын йочаш-

тым тушто ончымо, йоча площадкэ, нунын йэшыштым пашашкэ налмэ, школлашкэ, тўрлө курслашкэ пуртымо, куралым ачалымэ, мландым курал пумо, шурныштым погэн пумо адак молат.

Кугыжаныш полышым пумын рәтшә.

Пособийым, тышкэ тушко коштэак, вэр ласэ соцсобэс орган пуаш ышта (райсобэс) Пособий призывной комйсын матәриалжә нәгызэш ышталтэш.

РККА-ыш налмэ годым, тудын йэшыштыжә вашталтмаш лийын кайа гын (паша ыштән кәртшә шагаләмэш монь), тунам йэшын илышыж нәргән да йэшыштә инвалит улмо нәргән документым погэн Райсобэсышкэ йодмашым пышталтэш.

Рядовой йошкарармэйцын да срочно воённә службын младшә начильник составыштыжә ыштышын йэшыштлан үстартыш пособийым (у шочшым ончаш, пукшаш, колән колтымо годым тойаш) Райсобэсышкә йодмашым пумо почэш гына пуалтэш. Йодмаш иктажә колымо нәргән документ-влак лийышт.

Кугыжаныш полшыма гыч корандымаш.

Кугыжаныш полышым налын огыт кәрт да пособий налмэ гычын корандалтыт:

а) войэннэ служышын йэшыжэ сайлымэ пра-
ва гыч луктылтын гын, садыгак сут мўндыр-
кө колташ ыштэн гын да стражэ кидыштэ шо-
га ган;

б) РККА шылшын йэшышт.

в) войэннэ служышын йэшыжэ сут дэнэ йа
сутдэгэч поснак стражэ кидышкэ логалэш
гын.

ВУЙЛЫМАШ.

Ончыл мут	3
Автор влак-дэч	5
I. Войэннэ службым эртымэ обшо свэдэньэ-влак	7
II. Льгот пумаш да жалобым пумо порьадкэ	9
III. Паша дэнэ социальнэ страхованьэ могырым пумо льгот-влак	12
IV. Войэннэ службышкэ ўжыктымё да войэннэ службым эртымэ годым посна группан паша могырым пумо льгот-влак	27
V. Йал-озанлык могырым пумо льгот-влак	33
VI. Илымэ вэрим (пачэрым) пумо годым пумо льгот- влак	38
VII. Пёлка. Налог да тўрлэ полыш-влак могырым пумо льгот-влак	41
VIII. Вэраласэ налог да сбор-влак могырым пумо льгот-влак	49
IX. Тазалык саклымэ нэргэн льгот-влак	52
X. Тунэмме могырым пумо льгот-влак	53
XI. Пэлкэ коштмо годым корнышто пумо льгот-влак	55
XII. Почто могырым пумо льгот-влак	59

Инд. № 2708

67-91-1503-2

59117

Акшә 17 ыр.
Цена 17 коп.

26054

Map. A.

1-128

**ЛЬГОТЫ КРАСНОАРМЕЙЦАМ
И ИХ СЕМЬЯМ**

На марийском языке
(восточно-луговое наречие)

Брошюра дает призывнику, красноармейцу и их семьям популярное изложение о разных льготах (по труду, по сельскому хозяйству, по налогам и сборам, по здравоохранению и т. д.).

Брошюра может служить пособием для работников советов, предприятий и учреждений.

Склад издания, магазины и отделения Книгообъединения ОГИЗ'а и Коопкниги.

Любую книгу на национальных языках высылает наложенным платежом (без задатка).

Дом Интернациональной книги:
Москва, ул. Горького, 51.

1934

государственное издательство

советское законодательство

Москва, Красная площадь, зд. ЦИК СССР, пом. 28.